

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Analýza vzdělávacích potřeb akademických pracovníků JU

se zaměřením na rozvoj pedagogických kompetencí

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Branišovská 1645/31a
370 05 České Budějovice
IČ: 60076658

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Tento výstup lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

OBSAH

ÚVOD	2
1 POTŘEBA ROZVOJE PEDAGOGICKÝCH KOMPETENCÍ VE VZTAHU K ROZVOJI JU	3
1.1 KVALITA VÝUKY NA JU POHLEDEM STUDENTSKÉHO HODNOCENÍ VÝUKY	3
1.2 KVALITA VÝUKY JAKO STRATEGICKÝ CÍL JU	4
1.3 ROZVOJ PEDAGOGICKÝCH KOMPETENCÍ V KONTEXTU OP VVV	4
2 VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY AKADEMICKÝCH PRACOVNÍKŮ POHLEDEM JEDNOTLIVÝCH FAKULT JU	5
2.1 EKONOMICKÁ FAKULTA JU	5
2.2 FILOZOFICKÁ FAKULTA JU	5
2.3 FAKULTA RYBÁŘSTVÍ A OCHRANY VOD JU	6
2.4 PEDAGOGICKÁ FAKULTA JU	7
2.5 PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA JU	7
2.6 TEOLOGICKÁ FAKULTA JU	7
2.7 ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA JU	8
2.8 ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA JU	8
3 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	9
LITERATURA	13

ÚVOD

Tato analýza je jedním z výstupů projektu ESF: Rozvoj JU, dílčí aktivity 2.1 Pedagogické kompetence. Slouží jako podkladový materiál pro tvorbu koncepce vzdělávání akademických pracovníků JU zaměřené na rozvoj pedagogických kompetencí, resp. ke konkretizaci struktury kurzu pedagogických kompetencí, cílů a obsahu jeho jednotlivých modulů. Podpora a rozvoj zvyšování pedagogických kompetencí je nedílnou součástí Dlouhodobého záměru JU na období 2016–2020.

Realizace uvedené projektové aktivity je chápána jako krok k naplňování vize „učící se univerzity“, tj. univerzity, kde výuka je díky vhodným výukovým metodám efektivně soustředěna na učení, resp. na aktivizaci, podporu a usměrňování učební aktivity studentů, a kde se také vyučující přirozeně ocitají v roli učících se. Základní tezí, na které tato vize stojí, je, že modernost či atraktivnost výukových přístupů nesmí být samoučelná. Primárně musí jít o to, aby se „někdo něco naučil“ a toto „něco“ bylo ve výsledku přínosné. Přitom „naučit někoho něco“ nelze, je ale možné mu pomoci učit se. Pokud někomu pomáháme učit se, sami se můžeme něco naučit a také si uvědomit, že i my potřebujeme, aby nám někdo pomohl učit se. Realizace kurzu pedagogických kompetencí a koncepční řešení vzdělávání pedagogů soustředěné na aktivizující výukové metody umožní posílit kulturu „učící se univerzity“, které záleží na zvyšování kvality vzdělávacího procesu, na efektivním dosahování vzdělávacích cílů a kvalitní přípravě jejích studentů, resp. absolventů.

Analýza byla vypracována prorektorem pro studium jako garantem příslušné dílčí aktivity projektu ve spolupráci se zástupci všech fakult JU, kteří pro účely analýzy specifikovali vzdělávací potřeby z pohledu jednotlivých fakult jako aktuální potřeby nad rámec potřeb již saturovaných existující vzdělávací nabídkou. Důležitým východiskem analýzy bylo rovněž studentské hodnocení výuky, tedy výsledky ankety prováděné v závěru každého semestru, ve které mají studenti možnost vyjádřit se ke kvalitě výuky.

Výsledkem analýzy je identifikace oblastí, které mají být v kurzu pedagogických kompetencí prioritně rozvíjeny.

1 POTŘEBA ROZVOJE PEDAGOGICKÝCH KOMPETENCÍ VE VZTAHU K ROZVOJI JU

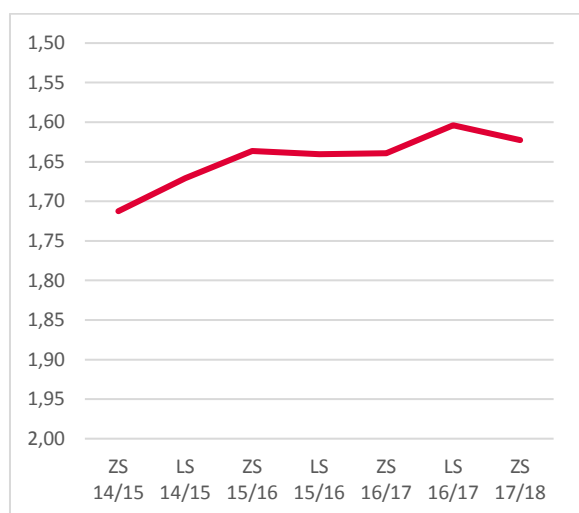
1.1 Kvalita výuky na JU pohledem studentského hodnocení výuky

Studentské hodnocení výuky (SHV) navazující na dřívější evaluace kvality výuky je v aktuální podobě (<https://www.shv.jcu.cz/>) na JU uskutečňováno od ak. roku 2014/2015. Vzhledem k tomu, že se této anketě účastní přibližně třetina studujících (byť účast některých spočívá pouze v odpovědi „nemám zájem hodnotit“), jedná se o důležitý zdroj podnětů k reflexi úrovně pedagogických kompetencí vyučujících a k případnému zkvalitňování výuky. Výsledky SHV souhrnně uvádí tabulka 1 a grafy 1 a 2, přičemž výsledky hodnocení jsou uvedeny jako hodnoty na škále 1 (nejlepší) až 5 (nejhorší).

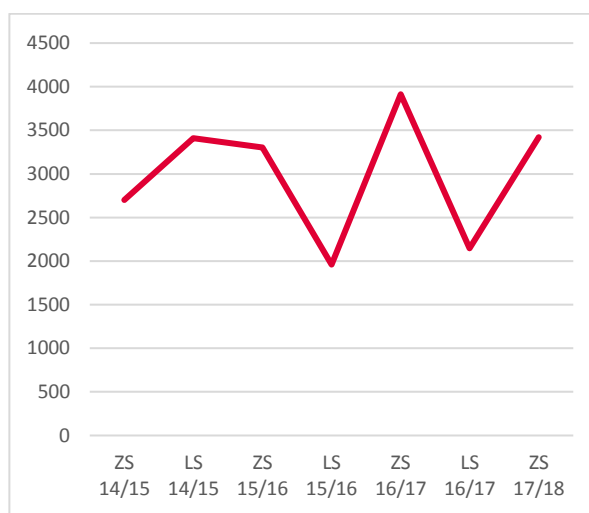
Tab. 1: Studentské hodnocení výuky v letech 2014–2018

	ZS 14/15	LS 14/15	ZS 15/16	LS 15/16	ZS 16/17	LS 16/17	ZS 17/18
Výsledky hodnocení	1,71	1,67	1,64	1,64	1,64	1,60	1,62
Počet respondentů	2700	3409	3303	1960	3913	2146	3421

Graf 1: Výsledky SHV

Graf 2: Počet respondentů SHV

Z uvedeného vyplývá převládající spokojenost hodnotitelů (studentů) s kvalitou výuky s mírně rostoucím trendem úrovně spokojenosti. Výsledky studentského hodnocení výuky lze z hlediska doporučení pro tvorbu koncepce vzdělávání akademických pracovníků orientované na rozvoj pedagogických kompetencí interpretovat tak, že toto vzdělávání by mělo být ve vysoké míře individualizováno, tj. koncipováno jako nabídka směřující k odstraňování dílčích (a často individuálně specifických) nedostatků v kvalitě výuky jednotlivců.

1.2 Kvalita výuky jako strategický cíl JU

V rámci Dlouhodobého záměru JU na období 2016–2020 je jedním z cílů Jihočeské univerzity posílit efektivitu a kvalitu výuky s vysokým důrazem na moderní formy výuky vč. forem zaměřených na zvyšování odpovědnosti studentů za výsledky studia. Tyto cíle souvisejí se snahou optimalizovat strukturu nabídky studijních programů, posilovat kvalitu a atraktivitu zázemí a materiálního vybavení pro výuku, a úspěšně tak udržet a dále posilovat dobré postavení JU na trhu vzdělávacích služeb v konkurenčním prostředí vysokých škol v ČR a ve střední Evropě.

Cíl udržet dobrou kvalitu výuky a tuto kvalitu dále zvyšovat souvisí s potřebou vytvořit podmínky pro to, aby akademičtí pracovníci měli možnost systematicky pracovat na zvyšování úrovně svých pedagogických kompetencí a kvality své výuky. Ačkoli by mohlo být předmětem diskuse, nakolik úroveň výuky ovlivňuje úroveň schopností studentů nebo úroveň schopností pedagoga, je povinností vysoké školy pečovat o personální rozvoj akademických pracovníků. Rozvoj pedagogických kompetencí tak lze chápat jako nedílnou součást strategie personálního rozvoje akademických pracovníků JU ve smyslu nařízení vlády č. 274/2016 Sb., o standardech pro akreditace ve vysokém školství, oddíl D.III.6.

1.3 Rozvoj pedagogických kompetencí v kontextu OP VVV

Z pohledu univerzity jako celku a jejích rozvojových potřeb je na místě zmínit rovněž fakt, že výzvy OP VVV zaměřené na rozvoj vysokých škol nabízející mj. prostředky určené ke zkvalitňování výuky podmiňovaly investice do materiálního zázemí (projekty ERDF) podáním souvisejícího projektu, kde by jedním z monitorovacích indikátorů byl počet pracovníků absolvujících vzdělávání zaměřené na rozvoj pedagogických kompetencí (projekt ESF). Ačkoli objektivně vzato neexistují doklady o tom, že by úroveň materiálního zázemí korelovala s úrovní pedagogických kompetencí akademických pracovníků, výše uvedené podmínky projektových výzev se tak samy o sobě staly důvodem legitimizujícím potřebu uskutečnit vzdělávání pracovníků v určitém čase (tj. v horizontu let 2017–2020) a určitém objemu. Kromě vzdělávacích potřeb konkrétních pracovníků je tedy nutné vzít v potaz rovněž potřebu naplnit patřičným způsobem monitorovací indikátory, včetně úrovně tzv. „bagatelní podpory“ (vzdělávání prvních 100 pracovníků v rozsahu min. 80 hodin do konce roku 2020, z toho 30 pracovníků do konce roku 2018).

2 VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY AKADEMICKÝCH PRACOVNÍKŮ POHLEDEM JEDNOTLIVÝCH FAKULT JU

2.1 Ekonomická fakulta JU

Na jednotlivých pracovištích Ekonomické fakulty JU byla identifikována tato vzdělávací poptávka:

Vzdělávání zaměřené na rozvoj obecných pedagogických kompetencí

- Analýza a vyhodnocení výzkumných dat, matematicko-statistické metody a jejich využití ve výuce
- Software pro práci s výzkumnými daty (SPSS, Statistica) a jeho využití ve výuce
- Management výuky a manažerské techniky (asertivita, motivace, komunikace)
- Projektový management a projektová výuka, software MS Project
- Vyučování v cizích jazycích (angličtina, ruština, francouzština)
- Academic writing
- Využití LMS Moodle ve výuce (s důrazem na tvorbu a vyhodnocování úloh, pokročilé nástroje)
- Didaktika pro vysokoškolské učitele
- Lektorské a prezentační dovednosti
- Etika vědecké práce a publikování
- Mentoring jako pedagogická metoda (vedení kvalifikačních prací, jak být dobrým školitelem)
- Time management ve vzdělávacím procesu
- Psaní a editace odborných a didaktických textů
- Využití výukového software a didaktické techniky dostupné na EF JU
- Funkce IS STAG pro pedagogy

Vzdělávání zaměřené na rozvoj oborově specifických kompetencí

- GIS a jeho využití ve výuce
- Účetnictví
- Programování v Pythonu
- Automatizace v online marketingu (umělá inteligence, big data)

2.2 Filozofická fakulta JU

Z hlediska kompetencí akademických pracovníků je zásadní postup v kariérním řádu na ose odborný asistent — docent — profesor. V rámci příslušných řízení jsou prověřovány kompetence nutné pro výkon povolání akademického pracovníka (zejména tvůrčí činnost a rovněž i činnost pedagogická). Akademickí pracovníci by tedy měli umět to, co je požadováno v těchto náročných řízeních. Vzhledem k tomu, že na pozice odborných asistentů jsou přijímáni lidé s minimální hodnotou Ph.D., očekává se, že mají znalosti a dovednosti, včetně obecných přenositelných dovedností, jako je znalost cizích jazyků a ICT, prověřené v předchozím studiu (maturita, Bc., NMgr. Ph.D.). Další rozvoj

těchto kompetencí je vítán, ale FF JU v tomto ohledu žádné formalizované požadavky nestanovuje. Hlavním úkolem personálního vedení akademických pracovníků je tedy vytváření podmínek pro úspěšná habilitační a profesorská řízení. Je přirozené, že akademičtí pracovníci musí mít i určité „měkké“ kompetence, ovšem vzhledem k výše uvedenému není z hlediska potřeb FF JU žádoucí požadavky na tyto kompetence jakkoli formalizovat. Školení v těchto dovednostech je možné pracovníkům nabídnout, ovšem individualizovaně a v režimu nepovinné volby.

Pracovníci FF JU uvítají zejména:

- vzdělávání zaměřené na rozvoj obecných pedagogických kompetencí, např. možnosti jazykových kurzů, kurzy rétoriky, práce s novými e-learningovými nástroji apod.;
- vzdělávání zaměřené na rozvoj oborově specifických kompetencí, tj. školení v konkrétních záležitostech příslušného vědeckého oboru (např. nové zobrazovací metody v archeologii, práce s novými korpusy či překladatelskými nástroji v lingvistice).

2.3 Fakulta rybářství a ochrany vod JU

Na jednotlivých pracovištích FROV JU byla identifikována tato vzdělávací poptávka, přičemž jsme se zaměřili jen na obecné vědomosti, které by zaměstnanci měli znát, resp. by jim měly pomoci při jejich práci s ohledem na požadavky, které jsou na ně kladeny:

- **Využívání běžných SW prostředků k zefektivnění práce** (zejm. Microsoft Office – Word, Excel, PowerPoint); střední až vysoká pokročilost. Příklady využití, které mohou zvýšit efektivitu – Word: hromadná korespondence, makra; Excel – kontingenční tabulky, vzorce a jejich využití včetně jejich tvorby, makra, tvorba grafů apod.; PowerPoint – funkční prezentace, animace apod.
- **Komunikace v angličtině**
- **Znalost vnitřních předpisů JU** – orientace v normativním rámci vzdělávací činnosti zefektivňuje její řízení, napomáhá k vyjasnění odpovědnosti akademických pracovníků i studentů, pomáhá předcházet zbytečným komplikacím a dohadům, redukuje zbytečnou administrativní zátěž a umožňuje lépe se soustředit na vzdělávací proces.
- **Ovládání IS STAG** – pomůže mnoha akademickým pracovníkům, kteří jsou jinak odkázáni na seznamování se se stěžejním informačním systémem studijní agendy formou pokusů a omylů, případně se vzhledem k nedostatku času neseznámí s některými méně intuitivními přesto pro efektivní pedagogickou práci užitečnými funkcemi systému. Vhodné zejména pro ty, jež mají obecně problémy se samostudiem či nemají tolik času se systémem „experimentovat“.
- **Využití e-learningových aplikací, zejm. LMS Moodle** – důležité pro tvorbu studijních opor, které jsou nezbytné při akreditacích kombinovaných či distančních forem vzdělávání, ale i pro podporu prezenčního studia.
- **Kurzy zaměřené na výukové metody** – seznamování vyučujících s různými způsoby výuky, aby měli možnost posoudit a zvážit tu nejvhodnější pro ně i pro studenty. Vzhledem k navazujícím projektovým aktivitám je třeba seznámit se s novými metodami výuky, jaké metody, které na FROV JU zatím nejsou využívány, existují, ve vztahu k jakým vzdělávacím cílům a obsahům jsou vhodné apod.
- **Pedagogická psychologie** – psychologické základy učení a vyučování dospělých studentů; může pomoci zejm. vyučujícím, kteří nemají pedagogické vzdělání.

Je třeba upozornit, že vzdělávací nabídka by měla být koncipována tak, aby respektovala individuální možnosti akademických pracovníků. Ochota a čas zaměstnanců vzdělávat se je nezanedbatelným faktorem účinného vzdělávání. Zároveň je třeba vzít v potaz dostupnost kvalitních vyučujících (lektorů) těchto kurzů, jelikož veškeré vzdělávání kromě času a obsahu vykládané látky stojí a padá s kvalitou vyučujícího.

2.4 Pedagogická fakulta JU

Na PF JU byla identifikována tato vzdělávací poptávka:

- **oblast vysokoškolské pedagogiky**, tj. příprava především doktorandů a nových pedagogů v klíčových oblastech vysokoškolské pedagogiky, didaktiky a aplikované psychologie;
- **oblast prezentace výzkumné práce**, tj. kurzy pro začínající i zkušené učitele, zaměřené na posílení schopnosti připravit a realizovat písemná, verbální a v moderních technologiích prezentovaná sdělení o výsledcích svých projektů, výzkumů aj.;
- **oblast rozvoje metodologických otázek vědy**, tj. kurzy pro začínající i zkušené učitele, zaměřené na posílení výzkumných kompetencí pedagogů, resp. na propojování výzkumu s výukou a na badatelsky orientovanou výuku;
- **oblast osobnostních kompetencí**, tj. kurzy pro začínající i zkušené učitele, zaměřené na posílení osobnostních kompetencí – např. zvládnutí stresu, rozvoj kreativity, emoční inteligence, výchova ke zdraví a zdravému životnímu stylu;
- **oblast projektových, manažerských a manažersko-ekonomických otázek**, tj. kurzy pro začínající i zkušené učitele, zaměřené na posílení kompetencí potřebných pro přípravu, realizaci a evaluaci projektů (např. manažerské kurzy, kurzy ekonomiky pro neekonomiky);
- **oblast jazykových a IT kompetencí**.

2.5 Přírodovědecká fakulta JU

Na PŘF JU byly identifikovány tyto oblasti možného rozvoje pro akademické pracovníky:

- **moderní metody výuky**, např. student-based teaching, projektová výuka, vedení diskuzních seminářů (s omezením rozsahu teorie a důrazem na uvádění konkrétních příkladů z praxe);
- **zvýšení IT gramotnosti**, efektivní využití IT ve výuce i výzkumu (běžná správa osobního počítače, ukládání dat do cloudových uložišť, sdílení souborů, prezentační software, aplikace využitelné při výuce apod.);
- **osobní rozvoj**, vedení týmu, interpersonal skills, mentoring apod.

2.6 Teologická fakulta JU

Fakulta má zájem o rozvoj akademických pracovníků zejména v těchto oblastech:

- **rozvoj jazykových kompetencí** nezbytných pro výuku ve studijních programech akreditovaných v cizím jazyce, výuku předmětů pro příjíždějící zahraniční studenty (Erasmus) apod.;
- **využití LMS Moodle**, včetně pokročilejších funkcí (vytváření testů apod.) jako podpory distančního a kombinovaného vzdělávání;
- **didaktické kompetence** (využívání aktivizujících výukových metod apod.);
- **výukové technologie** (používání interaktivních tabulí ve výuce apod.).

2.7 Zdravotně sociální fakulta JU

Kromě programů CŽV ze stávající nabídky má ZSF JU zájem dále rozvíjet, případně akademickým pracovníkům nově nabídnout, tyto vzdělávací programy:

- **metodologie kvantitativního a kvalitativního výzkumu;**
- **projektový management;**
- **anglický jazyk pro vyučující** (podpora pro přípravu výuky v anglickém jazyce);
- **využívání moderních výukových metod**, např. blended e-learning, simulační výuka, kurz vysokoškolské didaktiky (především pro externí spolupracovníky – odborníky z praxe);
- **rozvoj komunikačních dovedností;**
- **podpora manažerských dovedností.**

2.8 Zemědělská fakulta JU

Na ZF JU se již osvědčily v minulosti realizované jazykové kurzy, kurz statistiky (s využitím SW Statistica) a kurz rétoriky. Tyto kurzy byly realizovány *ad hoc* dle aktuálních možností nebo poptávky. Do budoucna je počítována potřeba:

- obnovit jazykovou výuku pro pedagogy,
- zavést kurz využití potenciálu (a ovládnutí) moderní didaktické techniky a návazně na to také
- obecný kurz prezentačních dovedností,
- kurz vysokoškolské pedagogiky (zejména pro mladší učitele) a
- kurz zaměřený na rozvoj osobnostních kompetencí (komunikace, asertivita apod.).

3 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

JU si ve svých strategických dokumentech pro období 2016–2020 jako jeden z cílů stanovila posílení efektivity a kvality výuky. Proto byla do projektu ESF Rozvoj JU jako jeho významná součást začleněna také dílčí aktivita „Pedagogické kompetence“. Ačkoli není zcela jednoduché vměstnat dlouhodobou strategii rozvoje JU v oblasti personálního rozvoje akademických pracovníků do harmonogramu daného podmínkami tzv. „bagatelní podpory“, ukazuje se jednoznačně potřeba a zájem vzdělávání akademických pracovníků JU zaměřené na rozvoj pedagogických kompetencí na JU **rozvinout a systémově ukotvit**.

Jak chápat rozvoj pedagogických kompetencí?

Obecně lze říci, že kompetence představují jistou způsobilost, připravenost k výkonu určitých aktivit, k výkonu konkrétní profese. „Kompetence pracovníka bývají vyjádřeny popisem jeho znalostí, schopností, povahových rysů, postojů, dovedností a zkušeností“ (Palán 2002, s. 99). Dále například Švec (2000) uvádí, že pedagogická kompetence je potencialita osobnosti, v níž jsou synchronizovány tři základní komponenty: chování, prožívání a poznávání; pojem kompetence tak staví nad pojem dovednost jako pojem podstatně širší a komplexnější.

Pedagogický slovník (Průcha, Mareš, Walterová, 2003, s. 103–104) definuje kompetence učitele jako *soubor profesních dovedností a dispozic, kterými má být vybaven učitel* (včetně vysokoškolského pedagoga), *aby mohl efektivně vykonávat své povolání*. Těmito kompetencemi jsou hlavně kompetence osobnostní a kompetence profesní. *Příčemž zmíněné* osobnostní kompetence zahrnují podle těchto autorů zodpovědnost, tvořivost, schopnost řešit problémy, dovednost vést studenty ke skupinové spolupráci, projevovat se jako sociálně vnímavý a reflexivní. Profesní kompetence se vztahují nejen k obsahové složce výkonu profese (tj. především ke schopnosti předávat znalosti předmětného obsahu kurzů), ale také ke komunikativní, řídicí, diagnostické, autoevaluační aj. oblasti pedagogické práce.

Rozvíjení osobnostních předpokladů pro výkon profese vysokoškolského pedagoga vyžaduje systematický a dlouhodobý přístup podporující osobnostní růst v řadě oblastí. Vymezení konkrétních cílů a obsahů je v tomto kontextu obtížné, jelikož se vztahuje k vlastnostem, které podle Heluse (2007) zakládají přirozenou a neformální autoritu vysokoškolského učitele. V podstatě se jedná o snahu identifikovat, na základě čeho může pedagog zastávat roli „odborníka na cesty k efektivnímu učení se dospělých“, roli někoho, kdo umí poradit s problémy, dovede se rozhodovat a zachovávat respektující a individuální vztah k jednotlivým studentům (Helus 2007, s. 219).

Podle Vašutové (2002) se kvalitně angažovaní vysokoškolští pedagogové vyznačují především vysokou mírou osobní zodpovědnosti za vzdělávací pokrok a za vzdělávací výsledky studentů. Je pro ně patrný důraz na morální kvality člověka, které ovlivňují osobnostní a hodnotový rozvoj studentů, všeobecný rozhled a široké zájmy o společenské dění. Do osobnostních kompetencí autora (tamtéž, s. 25 a 30) zahrnuje také:

- pedagogickou tvořivost,
- schopnost iniciovat řešení problémů a rozvíjet u svých studentů kritické myšlení,
- schopnost podpory týmové spolupráce,
- schopnost iniciování změn,
- psychickou odolnost a fyzickou zdatnost,
- empatii,
- toleranci,
- osobní postoje a hodnotovou orientaci,

- osobní dovednosti (řešení problémů, kooperace, kritické myšlení),
- osobní vlastnosti (zodpovědnost, důslednost, přesnost aj.).

V profesionalitě vysokoškolského pedagoga se odráží také jeho vzdělanost, resp. jeho oborově specifická erudovanost. V daném kontextu pak Walterová (2001, s. 90) zmiňuje následující oblasti rozvoje profesních kompetencí pedagoga:

- **kompetence odborně předmětové** (do jaké míry pedagog splňuje požadavky vědecké základny oboru),
- **kompetence psychodidaktické** (schopnost vytvářet příznivé podmínky pro učení, motivovat studenty k poznávání, aktivizovat jejich myšlení, navodit příznivé sociální, emocionální a pracovní klima, řídit procesy učení – individualizovat je z hlediska času, tempa, hloubky a míry pomoci, schopnost interpretovat oborové poznatky z hlediska jejich zprostředkování studentům, zvládání příslušných didaktických prostředků a didaktické techniky),
- **kompetence komunikativní** (jak se pedagog projevuje ke vztahu k studentům, kolegům, nadřízeným a případně dalším relevantním aktérům vzdělávacího procesu),
- **kompetence organizační a řídicí** (jak pedagog zvládá plánovat a projektovat svou činnost, navozovat a udržovat určitý řád a systém v práci se studenty z hlediska studijních programů, do nichž výukou vstupuje, nebo z hlediska návaznosti na badatelskou, publikační nebo jinou činnost),
- **kompetence diagnostické, hodnotící a intervenční** (schopnost porozumět tomu, jak student myslí, cítí a jedná, zjistit a vyhodnotit úroveň znalostí a dovedností studenta, odhalovat příčiny studijních obtíží a pomáhat studentům tyto obtíže překonat a dosáhnout vzdělávacích cílů),
- **kompetence poradenská a konzultativní** (jakým způsobem dokáže pedagog poskytovat zpětnou vazbu studentům a podporovat jejich rozvoj),
- **kompetence reflexe vlastní činnosti** (jak pedagog dokáže sám zjišťovat zpětnou vazbu k vlastní práci, jak se z ní dokáže poučit, jako dokáže konstruktivně pracovat s námitkami a negativními reakcemi studentů).

Na které pedagogické kompetence se má vzdělávání akademických pracovníků JU soustředit?

Jelikož JU je vysokou školou univerzitního typu, je třeba zdůraznit, že vzdělávání akademických pracovníků zaměřené na rozvoj pedagogických kompetencí je součástí obecnějšího rámce profesního růstu akademických pracovníků, kteří ve své profesní dráze směřují od pozice odborného asistenta k pozici docenta a případně také profesora. Pedagogické kompetence akademického pracovníka JU tak nutně musí **zahrnovat rovněž kompetence umožňující funkční propojení činnosti výukové s činností badatelskou a publikační**. Proto, s výjimkou začínajících odborných asistentů, akademičtí pracovníci vedou nejen semináře, ale také přednáškové kurzy a jsou školiteli studentů doktorských studijních programů nebo se na práci školitele připravují vedením bakalářských a diplomových prací. Pedagogické kompetence tak nutně musí vedle obecných kompetencí **osobnostních** zahrnovat nejen kompetence v úzkém smyslu **didaktické**, ale také kompetence **mentorské**, **řídicí** (manažerské) a **badatelské**, přičemž za žádoucí se považuje propojení všech těchto aspektů pedagogických kompetencí.

Vzhledem k tomu, že JU je a také nadále chce být univerzitou mezinárodně relevantní, ať už z důvodu nezbytnosti mezinárodního rozměru její činnosti nebo vzhledem ke stále většímu zájmu zahraničních studentů o studium na JU, důležitou a nezbytnou součástí pedagogických kompetencí jsou rovněž **kompetence jazykové**.

JU rovněž podporuje studium studentů se specifickými potřebami, ať už danými specifiky zdravotního postižení či sociální situace studenta (rodičovství, studium při zaměstnání apod.). Za samozřejmé se proto považuje **inkluzivní pojetí** pedagogických kompetencí a rozvíjení pedagogických kompetencí tak, aby nedílnou součástí vzdělávání byla rovněž tematika práce se studenty se specifickými potřebami, resp. práce s heterogenními skupinami studentů, a problematika podpory **různých forem studia**, včetně studia individuálního, kombinovaného a distančního.

Z podnětů fakult vyplývá, že potřeba rozvoje pedagogických kompetencí je spatřována zejména v těchto oblastech:

- **Teaching Skills in English:** jazykové kompetence nezbytné pro vyučování v angličtině, vč. "academic writing" (psaní odborných a didaktických textů);
- **Rozvoj didaktických kompetencí:** aktivizující výukové metody a organizační formy výuky, hodnotící metody, aplikovaná pedagogická psychologie: např. vnímání, pozornost, učení, paměť, emoce a vůle ve vzdělávacím procesu, umění motivovat, behaviorální a konstruktivistické přístupy k učení, kognitivní a učební styly, reflexivní přístup k pedagogické práci aj.; vztah cílů, obsahu a metod; praktické osvojení vybraných výukových metod a organizačních forem (blended learning a flipped classroom, problémový výklad a expozice/prezentace učiva, didaktické hry, praktická výuka – demonstrace a instruktáž, skupinová, kooperativní a projektově orientovaná výuka, simulace a případové studie, diskuse a rozvoj kritického myšlení, videotrénink interakcí aj.); diagnostika a hodnocení (cíle a výstupy z učení, metody zjišťování a hodnocení výsledků učení, poskytování zpětné vazby studentům – formativní a sumativní hodnocení aj.).
- **Tvorba a správa e-learningových kurzů:** využití LMS Moodle a dalších prostředků podporujících samostudium a distanční či kombinovanou výuku, včetně pokročilejších funkcí.
- **Výukové technologie:** výuka v multimediální učebně, efektivní využívání ICT ve výuce, využití didaktické techniky dostupné na jednotlivých pracovištích.
- **Výukový software, databáze a informační systémy pro pedagogy:** využití výukového software dostupného na jednotlivých pracovištích, tvorba, správa a publikace multimediálních a interaktivních studijních opor a výukových materiálů, využití informačních systémů a softwarových prostředků zefektivňujících pedagogickou práci, funkce IS STAG atd.
- **Rozvoj badatelských kompetencí** umožňujících účinně propojovat vlastní výzkum s výukou, organizovat badatelsky orientovanou výuku, vést diplomové práce a školit studenty doktorských studijních programů (metodologie kvantitativního a kvalitativního výzkumu, analýza a vyhodnocení výzkumných dat, matematicko-statistické metody a jejich využití ve výuce, software pro práci s výzkumnými daty a jeho využití ve výuce, etika vědecké práce a publikování apod.);
- **Rozvoj manažerských kompetencí:** management výuky, time management ve vzdělávacím procesu, projektový management a projektová výuka (software MS Project), řízení vzdělávacího procesu v různých formách studia (individuální, kombinovaná, distanční), mentoring (vedení kvalifikačních prací, práce školitele)
- **Osobnostní rozvoj:** interpersonální dovednosti, zvládání stresu, rozvoj kreativity, asertivita, pedagogická komunikace, prezentační dovednosti, rétorika apod.
- **Rozvoj oborově specifických kompetencí,** tj. školení v konkrétních záležitostech příslušného vědeckého oboru s přesahem k inovacím výuky (např. nové zobrazovací metody v archeologii, práce s novými korpusy či překladatelskými nástroji v lingvistice, GIS a jeho využití ve výuce).
- **Normativní rámec vzdělávací činnosti na JU:** orientace ve vnitřních předpisech a dalších normách upravujících uskutečňování vzdělávací činnosti na JU (Studijní a zkušební řád, Standardy pro akreditace a uskutečňování studijních programů aj.)

Jak vzdělávání zaměřené na rozvoj pedagogických kompetencí organizovat?

Na základě výsledků studentského hodnocení výuky lze doporučit, aby vzdělávání zaměřené na rozvoj pedagogických kompetencí bylo ve vysoké míře **individualizováno**, tj. koncipováno jako nabídka směřující k odstraňování dílčích (a často individuálně specifických) nedostatků v kvalitě výuky jednotlivců. Obecně lze totiž konstatovat spokojenost s kvalitou výuky, ovšem s dílčími výhradami vůči některým pedagogům nebo vůči některým dílčím aspektům výuky. Individualizace vzdělávání může být dosaženo rozvržením kurzu pedagogických kompetencí do tematických modulů, které dále budou členěny do bloků dle specifického zaměření nebo pokročilosti, přičemž je žádoucí, aby si akademičtí pracovníci mohli vlastní vzdělávání složit z vybraných bloků dle individuálních potřeb a časových možností.

Kromě nabídky témat zajímavých a užitečných pro všechny zájemce bez ohledu na obor by mohlo být také prospěšné vytvořit prostředí pro diskusi aktuálních témat oborově specifických a výměnu zkušeností vztaženou k určitým skupinám oborů (tj. oborová vysokoškolská didaktika např. se zaměřením na výuku v přírodních vědách, humanitních oborech nebo oborech využívající metody sociálněvědního výzkumu), pod vedením zkušených pedagogů, odborníků v daných oborech.

LITERATURA

- HELUS, Z. (2007) *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1168-3.
- PALÁN, Z. (2002) *Lidské zdroje. Výkladový slovník*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0950-7.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. (1995) *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-029-4.
- ŠVEC, V. (2000) *Monitorování a rozvoj pedagogických dovedností*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-87-7.
- VAŠUTOVÁ, J. (2002) *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi*. Praha: Pedagogická fakulta UK. ISBN 80-7290-077-3.
- WALTEROVÁ, E. (2001) *Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-7290-059-5.